

Azərbaycan yaxşı qonşu, sülh, əmin-amənlıq tərəfdası olduğunu tarixin bütün dövrlərinin sübut etdirib. Qonşularına, onların atributlarına, ərazi bütövlüyünə hörmətlə yanaşan, mənsub olduqları dinə, mədəniyyətə həssas münasibət bəsləyen ölkəmiz bütün bunlara görə əməkdaşlıq üçün ən yaxşı dövlət kimi tanınır. Elə bu səbəbdəndir ki, Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra həm qonşu, həm de digər dövlətlərlə əməkdaşlığı artıq 30 ili ötür.

İyunun 29-da Xəzəryani Dövlətlərin Dövlət Başçılarının VI Zirvə Toplantısı birgə əməkdaşlığını daha da inkişafında yeni mərhələ oldu. Toplantıda iştirak etmək üçün dövlətimizin rəhbəri Türkmenistanda səfərdə olmuşdur. Türkmenistan Parlamenti Xalq Məsləhətinin sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Xəzəryani Dövlətlərin Dövlət Başçılarının VI Zirvə Toplantısına dəvəti qəbul etdiyinə görə teşəkkürünü bildirərək 2002-ci ildə Aşqabadda keçirilmiş birinci sammitde ulu önder Heydər Əliyevin də iştirak etdiyini dərin ehtiramla yad etmişdir. Dövlət resmiyyəsinin bu xatırlaması ötən illərdə dövlətlərimiz arasındaki münasibətlərin möhkəm təməllər üzərində qurulmasına və bu gün de eyni qaydada davam etdirilməsinə işarə idi.

Görüş zamanı Azərbaycan ile Türkmenistan arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyinin qeyd edildiyini deyən Qurbanqulu Berdiməhəmmədov ötən illər ərzində siyasi, iqtisadi-ticari və mədəni-humanitar sahələrdə böyük işlərin görüldüyü vurğulamışdır. Türkmenistanın neytral statusunu daim dəstəklədiyinə görə Prezident İlham Əliyev minnədarlığını bildirən Qurbanqulu Berdiməhəmmədov ölkəsinin Azərbaycan Prezidentinin beynəlxalq arenada qarşılıqlı hörmətə və etimada əsaslanan təşəbbüslerinə verdiyi daimi dəstəyi qeyd etmişdir.

Xəzər dənizinin mehriban qonşuluq və sülh dənizi olduğunu qeyd edən Qurbanqulu Berdiməhəmmədov bu görüşün ümumi mənafələrimiz namine Xəzərdə əməkdaşlı-

ğa yaxşı təkan verəcəyinə əminliyini bildirmiş, Bakı sammitində mühüm məsələlərin müzakirə olunduğunu xatırladaraq Xəzər dənizinin hüquqi statusu haqqında Konvensiyaın qəbul olunmasının ehəmiyyətini vurğulamış, dövlətlərimizin birge təşəbbüsleri ile logistika və nəqliyyat-tranzit dəhlizlərinin qurulmasının önemini, iqtisadi əlaqələrimizin bundan sonra da inkişaf etdiriləcəyini bildirmişdir.

Türkmenistanın Türk Dövlətləri Təşkilatına müşahidəçi qismində qəbul edilməsinə və fəaliyyətinə verilən yüksək qiymətə görə Azərbaycan Prezidentinə minnədarlığını bildirən Qurbanqulu Berdiməhəmmədov parlamentlərərəsi əlaqələrin də uğurla inkişaf etdiyini, ölkəsinin Qoşulmama Hərəkatının Parlament Şəbəkəsinin Bakı Konfransına geniş nümayənde heyəti ilə qatıldığını demisişdir.

Ortaq soyköküne malik qardaş Türkmenistan

Ortaq soyköküne malik qardaş ölkəyə yenidən səfər etməkdən məmənunluğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı xoş sözlərə görə minnədarlığını bildirmiş, Qurbanqulu Berdiməhəmmədovu yubileyi münasibətilə təbrik etmiş, qardaş Türkmenistanın inkişafı naminə bundan sonrakı fəaliyyətində də ona uğurlar arzulamışdır. Onun rəhbərliyi illərində Türkmenistanın neytrallıq statusunu möhkəmləndirməklə yanaşı, müstəqil xarici siyaset yürüdərək beynəlxalq arenada nüfuz qazandığını, sürətlə inkişaf etdiyini, paytaxt Aşqabadın ildən-ile gözəlləşdiyini bildirmiş, Türkmenistanın yeni Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədovun da ölkəni inkişaf və tərəqqi yolu ilə aparacağına əminliyini ifadə etmişdir.

Azərbaycanla Türkmenistan arasında uzun illərdir ki, qarşılıqlı münasibətlər səmimi şəkildə davam etdirilir. Buna ölkələrimizin qarşılıqlı dəstəyini vurğulayan dövlətimizin başçısı həm ikitərəflı, həm də çoxtərəflı formatda ölkələrimiz arasında münasibələrin yüksək seviyyədə olduğunu qeyd etmiş, əsas məqsədin əməkdaşlığı dərinləşdirmək,

karşılıqlı siyasi fəaliyyəti daha da möhkəmləndirmək, mədəni əlaqələrin potensialını tam üzə çıxarmaq olduğunu demişdir.

Xəzər dənizindən keçməklə Türkmenistanla Azərbaycan arasında yük axınının artırılmasını vurğulayan Prezident İlham Əliyev bildirmişdir ki, bu, həm ölkələrimiz, həm də qonşularımızın mənafələrinə uyğundur. Bu gün Xəzərdən keçən nəqliyyat marşrutu xüsusi ehəmiyyət kəsb edir. Həm Türkmenistanda, həm də Azərbaycanda müasir dəniz limanları inşa edilib, dəmir yolu infrastrukturuna böyük sərməyə qoyulub.

Zirvə Toplantısının ehəmiyyətini qeyd edən Prezident İlham Əliyev ilk sammitin de 20 il əvvəl Türkmenistanın təşəbbüsü ilə keçirildiyini xatırlatmış və əminliyini bildirmişdir ki, VI Zirvə Toplantısında qəbul ediləcək qərarlar Xəzərin potensialını tam reallaşdırmağa, onu sülh, tehlükəsizlik, əməkdaşlıq və ekoloji cəhətdən təmiz zona kimi qoruyub saxlamağa imkan verecek.

Xəzər dənizi region xalqlarının rifahına xidmət edir

İyunun 29-da Aşqabadda Xəzəryani Dövlətlərin Dövlət Başçılarının VI Zirvə Toplantısında çıxış edən dövlətimizin başçısı göstərilən qonaqpərvərliye və VI Xəzər Sammitinin yüksək seviyyədə təşkilinə görə Sərdar Qurbanquluvəyiç Berdiməhəmmədova təşəkkürünü bildirmişdir. Bu görüşün Türkmenistanın keçmiş Prezidenti, əziz dostu və qardaşı, Türkmenistan Parlamentinin Xalq Məsləhətinin sədri Qurbanqulu Məlikquluvəyiç Berdiməhəmmədovun yubileyi ilə eyni vaxta düşdүүнү vurğulayan dövlətimizin başçısı qardaş Türkmenistanın onun rehbərliyi ilə müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq arenada nüfuzunun artmasını, xalqın rifahının yüksəlməsini və iqtisadi inkişafda sanballı uğurlar qazanmasını bildirmiş, Qurbanqulu Məlikquluvəyiç şəxslən öz adından və Azərbaycan xalqı adından təbrik etmiş, ona möhkəm cansağılığı, qardaş Türkmenistan xalqına əmin-amanlıq və firavanlıq diləmişdir.

Prezident İlham Əliyev Sərdar Qurbanquluvəyiç Türkmenistan Prezidenti vəzifəsinə seçilməsi münasibətə təbrik etmiş, onun rəhbərliyi ilə Türkmenistanın yeni uğurlar qazanacağına əminliyini bildirmişdir. Dövlətimizin başçısı çıxışında Azərbaycanın Xəzəryanı ölkələrin qarşılıqlı fəaliyyətinə böyük ehəmiyyət verdiyini vurğulayaraq demişdir: Xəzər dənizinin hüquqi statusuna dair 2018-ci ilde Aktauda imzalanmış Konvensiya tarixi ehəmiyyət kəsb edir. Çoxillik iş nəticəsində imzalanmış bu sənəd Xəzərin hüquqi statusunu müəyyən edib. Konvensiyانın tezliklə qüvvəyə minməsi dövlətlərimizin bundan sonrakı hərtərəflı qarşılıqlı fəaliyyətinə və əməkdaşlığına yönəlmış da-ha təsirli tədbirlər görülməsi üçün möhkəm hüquqi zəmin yaradacaq.

"Xəzəryanı dövlətlərin əməkdaşlığının müqavilə-hüquqi bazası möhkəmlənir. Tehlükəsizlik, hidrometeorologiya, nəqliyyat, suyun bioloji ehtiyatlarının qorunub saxlanması və səmərəli istifadəsi, fəvqəladə halların qarşısının alınması və nəticələrinin aradan qaldırılması sahələrində, habelə qarşılıqlı maraq doğuran başqa sahələrdə sazişlər imzalanıb və qüvvəyə minib. Əməkdaşlıq barədə sazişlərin yeni layihələri üzərində iş başlanıb. Bu layihələr müzakirə prosesindədir və hazır olduqca imzalanmaq üçün təqdim ediləcək. Xəzər dənizinin dibinin sərhədləri barədə ikitərəflı və çoxtərəflı formatlarda hüquqi cəhətdən məcburi sazişlər də bağlanıb", -deyən ölkəmizin başçısı Xəzəryanı ölkələr arasında dostluq və mehriban qonşuluq münasibətlərinin, o cümlədən BMT, ATƏT, İslam Əməkdaşlığı Təşkilatı, Türk Dövlətləri Təşkilatı, MDB və İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində ikitərəflı və çoxtərəflı əməkdaşlığın Xəzər dənizində sabitliyin və təhlükəsizliyin mühüm amili olduğunu qeyd etmişdir.

Azərbaycanın yaxşı qonşu, əmin-amanlıq istəyən bir ölkə olduğu Prezidentimizin bütün çıxışlarında olduğu kimi, Zirvə Toplantısında yenidən səslənmişdir: Bizim qarşılıqlı fəaliyyətimizin əsasını bütün tərəflərin mənafələrinin nəzəre alınması, Xəzəryanı dövlətlərin suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, müstəqilliyinə hörmət və bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq təşkil edir.

Xəzər dənizi bizim regionun xalqlarının rüfahının yüksəldilməsinə yönəlmiş bir çox beynəlxalq və regional layihələrin mühüm tərkib hissəsidir. Qarşılıqlı faydalı iqtisadi əməkdaşlığın inkişafı, investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması, etibarlı və təhlükəsiz kommunikasiyaların qurulması, yüksək rentabelli və ekoloji təmiz texnologiyaların cəlb edilmesi üçün əlverişli şəraitin yaradılmasına çalışmaq sahilyanı dövlətlərin əsas prioritətləri olaraq qalır.

Nəqliyyat infrastrukturunun inkişafının, nəqliyyat xidmetlərinin və multimodal daşımaların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasının əməkdaşlığın mühüm istiqaməti olduğunu nəqliyyat sahəsində Xəzəryanı dövlətlər arasında bağlanmış ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələrin Xəzər dənizi regionunun inkişaf etmiş infrastruktura malik iri beynəlxalq nəqliyyat qovşağına çevrilmesi üçün yaxşı təməl yaradığını bildirən dövlətimizin rəhbəri bu gün Azərbaycanın Avrasiyanın mühüm nəqliyyat və logistika mərkəzlərindən biri olduğunu bildirmişdir: "Ölkəmiz Şərqi-Qərb və Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafında mühüm rol oynayır. Biz Transxəzər beynəlxalq nəqliyyat marşrutunun səmərəli istifadəsinə səy göstəririk. Bu marşrut Xəzəryanı dövlətlərin nəqliyyat potensialından maksimum dərəcədə istifadə etməye imkan verəcək və nəqliyyat infrastrukturunun inkişafına dair yeni layihələrin həyata keçirilməsinə şərait yaradacaq. Biz Şərqi-Qərb və Şimal-Cənub marşrutları üzrə Azərbaycan ərazisindən keçməkələr yüksəkdaşımaların hər il artmasını müşahidə edirik. Yeni Əlet Beynəlxalq Dəniz Ticaret Limanından gələn tranzit yüklerin həcmi artır. Bu limanın tikilmesi və istifadəyə verilməsi Xəzərdə nəqliyyat-logistika infrastrukturunun inkişafı işinə Azərbaycanın daha bir mühüm töhfəsi olub. Bu il Azərbaycanda Şimal-Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinin koordinasiya şurasının VIII görüşünün keçirilməsi de planlaşdırılır.

Azərbaycan Vətən müharibəsində Qələbədən və Ermənistanda münaqışının həllindən sonra Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun yenidən qurulması və bərpası, o cümlədən beynəlxalq nəqliyyat elaqələrinin inkişafı üzrə genişmiqyaslı işlər görməye başlayıb. Zəngəzur dəhlizi artıq reallığa çevrilir".

Azərbaycan Xəzər dənizinin ekoloji problemlərinin həlli üçün əməkdaşlığın genişləndirilməsində maraqlıdır

Dünyada hökm sürən qlobal iqlim dəyişməsi bəzi ölkələrdə meşə yanğınları, bəzi ölkələrdə su qıtlığı, bəzi ölkələrdə isə həddindən artıq istilərlə müşahidə olunduğu dövrdə bütün burlardan görəcəyimiz qabaqlayıcı tədbirlərlə və qoruya biliçəyimiz resurslarımıza xilas ola bilərik. Xəzər dənizi də təbii ki, bu problemlərdən kənarda deyil. Bu narahatlılığı dövlətimizin başçısının Zirvə Toplantısındaki çıxışında da gördük: "Biz ətraf mühitin bugünkü vəziyyəti ilə elaqədar sahiləni dövlətlərin narahatlığına şərifik. Azərbaycan Xəzər dənizinin ekoloji problemlərinin həlli üçün əməkdaşlığın genişləndirilməsində maraqlıdır. Xəzərin bioloji su ehtiyatlarının qorunub saxlanması və səmərəli istifadəsi üzrə komissiya çərçivəsində Xəzəryanı dövlətlərin uğurlu qarşılıqlı fealiyyəti davam edir. Bu ilin sonunda Bakıda "Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsi haqqında" Çərçive Konvensiyasının tərəflərinin VI konfransının keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bu gün məhdud tərkibdə görüşdə biz xüsusi narahatlıq doğuran məsələlər, konkret olaraq Xəzər dənizinin dayazlaşması barədə həmkarlarımızla fikir mübadiləsi apardıq. Biz bunu uzun illər boyu müşahidə edirik və təəssüf ki, dayazlaşma dinamikası narahatlıq doğurur. Buna görə biz fikir mübadiləsi apardıq və yəqin ki, nümayəndə heyətlərimiz belə ekoloji fəlakə-

tin səbəblərinin aşkar edilməsi və Xəzərin bundan sonraki dayazlaşmasının qarşısını almağa yönəlmiş tədbirlərin müəyyənəşdirilməsi üçün xüsusi ekspert qruplarının yaradılması işini davam etdirəcəklər".

Xəzər dənizinin ekoloji cəhətdən qorunmanın Xəzəryanı ölkələrin birgə əməkdaşlığına töhfə olmasını nəzərə alsaq, sammitdə bu məsələyə toxunulması və bu sahədə de birgə əməkdaşlığı dəvəti bu gündən gələcəyə hesablanmış uğur kimi dəyərləndirmək olar. Zirvə Toplantısında çıxış edən İran İslam Respublikasının Prezidenti Seyid İbrahim Rəis, Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin və Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin sammitin əhəmiyyətini vurgulamaları Xəzəryanı ölkə başçıları olaraq böyük məraqlı doğurur.

Türkmənistanda Prezidentlərin görüşü ikitərəfli əməkdaşlığın da möhkəmləndirilməsinə böyük imkanlar açıb

Aşqabadda görüşləri zamanı İran İslam Respublikasının Prezidenti Seyid İbrahim Rəisini salamlayan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev demişdir: - Sizi görməyime çox şadam. Keçən dəfə də burada - Türkmenistanda görüşmüştük, bu dəfə də. Keçən göründən sonra münasibetlərimizə çox gözəl tekan verildi və elaqələrimiz daha da sürelə inkişaf etməyə başlamışdır. Hökumət üzvlərinin qarşılıqlı səfərləri təşkil edildi. Bir sıra məsələlərlə bağlı çox yaxşı irəliləyiş var, xüsusi nəqliyyat, energetika və digər sahələrde. Ona görə əminəm ki, bugünkü görüşdən sonra da elaqələrimiz inkişafına növbəti tekan veriləcək və qardaş xalqlarımızın birgə gələcəyi təmin ediləcək. Xalqlarımızın orta tarixi münasibətlərimiz üçün çox gözəl təməldir.

İran Prezidenti Seyid İbrahim Rəisi dövlətimizin başçısı ilə görüşməkdən çox məmənən olduğunu bildirmiş və demişdir: Düşünürəm, Xəzər dənizi ilə bağlı önemli məsələlərdən biri budur ki, Xəzəryanı ölkələrin dövlət başçıları mütəmadi olaraq görüşürler. Əlbəttə, Zati-alinizin Tehrana səfər etmək, mənim də Bakıya səfər etmək kimi planlarım var. Lakin bizim belə platformalardan istifadə edib görüş keçirməyim də münasibətlərimiz inkişafına kömək edir. İki ölkə arasında münasibətlərin potensialı hazırda mövcud olandan daha çoxdur. Hesab edirəm ki, biz münasibətlərimizdə olan bir çox potensialdan tam istifadə edə bilməmişik. Düşünürəm ki, iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi münasibətlər, ticarət, mədəniyyət elaqələri mövcud olan vəziyyətdən daha da inkişaf etdirilə bilər.

***
Xalqlarımızı birləşdirən dəniz olduğunu deyən Prezident İlham Əliyev regionumuzda gələcək təhlükəsiz inkişafın təmin ediləcəyinə əminliyini bildirmiş, bu işdə Xəzəryani dövlətlərin böyük rolunu vurğulamışdır. İkitərəfli münasibətlərin uğurla inkişaf etdirilməsi üçün Prezident Sərdar Berdiməmmədov ilə ikitərəfli formatda da fəal işin aparılacağına əminliyini ifade etmişdir.

zin genişləndiğini və hazırkı seviyyesinin çox yaxşı olduğunu, bütün məsələlərin icra edildiyini vurgulamışdır: Ticarət dövriyyəsi artır. Bu artım keçən il 16 faizdən çox, bu ilin üç ayının nəticələrinə görə 5,5 faiz təşkil edib. Beləliklə, ticarət dövriyyəsinin inamlı artımı müşahidə olunur.

Siyasi əlaqələrimizə toxunan Prezident Vladimir Putin Rusiya xarici işlər nazirinin Bakıya səfərini xatırlatmış, Rusiya hökuməti sədrinin və Dövlət Duması sədrinin də Bakıya səfərlərinin planlaşdırıldığını qeyd etmişdir. Rusiya dövlətinin başçısı bildirmişdir ki, ən əsası isə 2024-cü il qədər Rusiya-Azərbaycan birgə əməkdaşlıq planının reallaşdırılmasıdır. Beləliklə, bütün sahələrdə inkişaf var.

Prezident Vladimir Putin qeyd etmişdir ki, regional təhlükəsizlik, o cümlədən Qaraçay məsələsinin nizamlanması barədə də Azərbaycan dövlətinin başçısı ilə müzakirə aparılıb və bu görüş də həmin mövzunun nəzərdən keçirilməsi üçün imkan yaradır.

Xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirən Prezident İlham Əliyev Rusiya Prezidenti ile görüşdən memnunluğunu ifade etmiş və keçirilən görüşlərin həmişə elaqələrimiz üçün çox əməli olduğunu, ölkələrimiz arasında dostluq və məhriman qonşuluq münasibətlərinin inkişafına töhfə verəcəyinə əminliyini bildirmişdir. Prezident İlham Əliyev həmçinin ölkələrimiz arasında ticarət dövriyyəsinin artmasından, eyni zamanda, sənaye kooperasiyası, nəqliyyat və energetika sahələrində əməkdaşlığımızın genişlənməsindən memnunluğunu ifade etmiş, bu görüşün regional məsələlərin müzakirəsi üçün də yaxşı imkanlar yaratdığını demişdir.

Beləliklə Türkmenistanda reallaşan Xəzəryanı Dövlətlərin Dövlət Başçılarının VI Zirvə Toplantısı həm Xəzəryanı dövlətlərin əməkdaşlığının ümumi inkişafına, həm də bu toplantı çərçivəsində Prezidentlərin görüşləri ilə ikitərəfli əməkdaşlıq böyük töhfə oldu. Hazırda regionda hökm süren sakitlik, qarşılıqlı anlaşma buradakı dövlətlər arasında əməkdaşlığın perspektivlərdən xəber verir. Diger bir tərəfdən isə bu sammit bir məsələni də ortaya qoydu ki, qonşuluqda dinc, əmin-amanlıq, qarşılıqlı anlaşma şəraitində yaşamaq həm də qarşılıqlı münasibətləri, inkişafı, birgə fealiyyəti müəyyənəşdirir. Bunu isə təbii ki, qonşu dövlətlərin özləri müəyyənəşdirir: dəst kimi yaşayıb əməkdaşlıq etməyi də, düşmən olub kənarada təklənib qalmayı da

Mətanət MƏMMƏDOVA

